

Svenska
kyrkan

Krokoms pastorat

Utkast 2025-09-19

Färdplan för klimatet 2023-2027

“Visa mig Herre din väg, visa mig Herre din väg. Jag vill vandra i din sanning, jag vill vandra i din sanning”.

Psalmboken 656 och bibeln Ps 86:11 och Ps 25

Inledning

Klimatförändringarna är inte en fråga som kan skjutas på framtiden – effekterna är kännbara redan idag. Svenska kyrkan tar klimatkrisen på allvar. På nationell nivå har kyrkan därför utarbetat en plan med

effektmål och etappmål. Färdplanen siktar mot tre övergripande effektmål som ska vara uppfyllda senast 2030. I möjligaste mån följer Krokoms pastoratet den planen. Se

<https://www.svenskakyrkan.se/fardplan-klimat>.

Som kristna har vi ett ansvar att värna skapelsen. Krokoms pastorat vill vara med och ta det ansvaret. Pastoratets vision lyder såhär:

Svenska kyrkan i Krokoms pastorat vill vara **ett gudstjänstrum** där Kristus är i centrum och gemenskap delas, **en trädgård** där tro, idealitet och hållbarhet för utrymme att växa och mogna samt **en pelargång** där mötesplatser och lokal identitet skapas.

Visionen bygger på modellen om klostrens sju rum, där är trädgården en plats för liv och växande. Den påminner oss om att vi är en del av Guds skapelse. Trädgården visar i all sin rikedom skapelsens skönhet och sårbarhet. Varje liv har en plats och en funktion i skapelsens kretslopp. Trädgården påminner oss om hur allt hänger samman, om att skapelsens är förutsättningen för luften vi andas och för maten på vårt bord. Trädgården visar oss vikten av mångfalden och dess frukter påminner oss om betydelsen om att dela liv med varandra i varsamhet och respekt.

Pastorat bygger på idén om samverkan. För att samverka behöver vi resa. Det är utmaning som vi behöver arbeta med. Målet ska vara att både samverka och minska resandet.

Biskop Fredrik Modén talar i ett seminarium (2025-01-23) om att vi som kyrka måste våga stå fast i vår plan och hitta nya förhållningssätt som kan bli ett nytt "normal" där våra förhållningssätt behöver förändras. Han talar om att vi behöver slå in på förnöjsamhetens väg och leva i tacksamhet. Att tillväxten behöver ske just där inom tacksamhet, skönhet och andlig utveckling istället för inom ekonomiskt ägande och maktutveckling. Det är ett perspektiv som utmanar oss, men det finns en tydlig plats där vi kan låta den omställningen få plats och bli verklighet. Vi får börja i trädgårdens rum, där får vi mötas, förundras, hämta styrka o kraft i detta livsavgörande arbete.

Effektmål 2030 Nationell nivå

1. Klimatneutralitet

Svenska kyrkan ska vara klimatneutral senast år 2030, det vill säga inte lämna något nettobidrag till den globala uppvärmningen. Målet ska till största delen nås genom utsläppsminskningar inom Svenska kyrkans egen verksamhet samt andra insatser för omställning nationellt och globalt.

2. Värderingsförändring

Svenska kyrkan ska i ökad utsträckning verka för den värderingsförändring som vi som mänsklighet behöver åstadkomma och lyfta andliga och existentiella aspekter av klimatkrisen.

3. Bidra till klimaträttvisa

Svenska kyrkan ska, bland annat genom Act Svenska kyrkan, stärka stödet till de människor som drabbas mest av klimatförändringarnas effekter trots att de bidragit till dem allra minst.

Etappmål till 2027

Krokoms pastorat ska utifrån våra lokala möjligheter förverkliga de nationellt satta etappmålen. Nya etappmål tillkommer 2028–2030. Flera omställningar från fossil till förnybar energi är kostsamma. Vi ska söka tillgängliga bidrag för omställning till klimatneutralitet.

Vi återger här Svenska kyrkans etappmål 2023–2027, de står bakom siffrorna. Inledande texter och målpunkter är en mix av nationell och lokal nivå för att passa hos oss.

1. Kyrkans uppdrag

Klimatfrågorna handlar i grunden om hur vi ser på oss själva, varandra, vår relation till skapelsen och Gud. Här har kyrkan en unik möjlighet att bidra till värderingsförändringar.

Våra grundläggande uppgifter är gudstjänst, undervisning, diakoni och mission. Inom de områdena kan vi tolka vad effektmålen klimatneutralitet, värderingsförändringar och klimaträttvisa betyder för oss.

Det finns ett stort behov av berättelser om vad livet i en klimatvänlig framtid kan innebära, såväl materiellt som andligt och existentiellt. Inom Svenska kyrkan och i möte med andra samhällsaktörer finns rika möjligheter att vara med och formulera dessa berättelser och att sprida hopp.

För att uppnå en långsiktig och hållbar samhällsförändring behöver även utbyten med andra kyrkor och trossamfund ske, både i Sverige och internationellt. Olika aktörer bidrar till diskussionen om grundläggande värderingar i olika länder, lokalsamhällen och kontexter. Utmärkande för vår evangelisk-lutherska tradition är att lyfta fram betydelsen av att värna ett gott liv i denna värld. Detta gäller också när förändring sker och ny kunskap växer fram.

Klimatfrågan är också en fråga om rättvisa. 10% av världens rikaste människor och länder står för över 50% av utsläppen av växthusgaser samtidigt är det de som släpper ut minst växthusgaser som drabbas hårdast av klimatförändringarnas effekter. De länder som genererat mest utsläpp måste därför bidra till en rättvis omställning där sårbara grupper av människor och samhällen får stöd och stärkt inflytande över de klimatbeslut som fattas.

Klimaträttvisa handlar även om att ställa om till en mer hållbar konsumtion och bidra till rätten till värdiga liv för hela jordens befolkning och framtida generationer. Här behöver vi i Svenska kyrkan tillsammans med andra samhällsaktörer ta vårt ansvar. Det är en viktig moralisk fråga som handlar om etiskt ansvarstagande och ytterst att vara trogen vår kristna värdegrund.

Till och med 2027 ska:

- 1.1 Svenska kyrkan vara en modig röst för rättvis omställning med omsorg om hela skapelsen, som i ord och handling tar sitt ansvar lokalt och globalt.
- 1.2 Svenska kyrkan initiera och delta i samtal om värderingsförändringar avseende en människocentrerad livsförståelse och ett engagemang för naturens rättigheter.
- 1.3 Svenska kyrkans verksamhet inom den grundläggande uppgiften bidra till den nödvändiga värderingsförändring som krävs för skapelsens framtid.
- 1.4 Kunskap om klimaträttvisa ska genomsyra all verksamhet i Svenska kyrkan.
- 1.5 Svenska kyrkan ska bearbeta andliga och existentiella perspektiv av klimatkrisen i ekumeniska och interreligiösa nätverk samt med andra samhällsaktörer.

- 1.6 Alla församlingar ska ha tillgång till stöd för att synliggöra färdplanens mål i Svenska kyrkans interna främjande- och tillsynsverktyg som lokalförsörjningsplaner, församlingsinstruktioner och visitationer.

Så här når vi målen i Krokoms pastorat

- Vi ska lyfta in och samtala om klimatkrisens fakta och möjligheter i gudstjänst, undervisning, diakoni och mission.
- Vi ska vara en modig röst som visar alternativa vägar och skapar lust till förändring.
- Vi ska föra dialog där förändring och hopp får växa, inte minst hos barn och unga. Exempel på lärande frågeställningar är:
 - Hur livet kan vara i en klimativänlig framtid?
 - Hur vi ska klara oss med mindre materiella resurser?
 - Hur kan vi växa socialt, andligt och existentiellt när vi lever i bättre samklang med samklang Guds skapelse?
 - På vilka sätt kan vi vara en modig röst för att värna om klimatet, värderingarna och rättvisan?
- Vi ska synliggöra våra miljö- och klimatmål i styrdokument.
- Vi ska vid sammanträden för kyrkorådet och kyrkorådets arbetsutskott samt församlingsråden ställa frågan "Har vi i beslutet i denna fråga tagit hänsyn till miljö och klimat?"
- Vi ska regelbundet ta upp "Färdplan för klimatet" vid arbetsplatsträffar.
- Vi ska koncentrera satsningar till Skapelsetid under hösten och fastetiden under våren. Satsningarnas innehåll ska förtroendevalda och personal komma fram till.

2. Energianvändning och byggnader

Energianvändning i Svenska kyrkans cirka 20 000 byggnader medför en betydande klimatpåverkan. Vi behöver arbeta systematiskt och innovativt med att både minska och effektivisera energianvändningen. Lokalförsörjningsplaner är viktiga verktyg för att se över lokalbehoven. Vi ska enbart använda energi när det finns ett behov, optimera befintliga installationer och använda de mest hållbara produkterna. Till och med 2027 ska:

- 2.1 Den totala köpta energimängden per kvadratmeter för uppvärmning och el i byggnader genom effektivisering ha minskat med minst 5% per år under etappen. Det motsvarar en maximal genomsnittlig energianvändning på 115 kWh/m² per år för uppvärmda ytor vid etappens slut.
- 2.2 De totala klimatpåverkande utsläppen från energianvändning ha halverats under etappen. Klart, vi köper fossilfri och miljömärkt el.
- 2.3 Krematorieverksamheten använda uteslutande fossilfria stödbränslen och utsläppen från stödbränslet uppgå till maximalt 20 kg CO₂e/kremation.

- 2.4 Fossil eldningsolja för uppvärmning vara helt utfasad. Övriga fossila bränslen för uppvärmning ska vara planerade för utfasning senast till 2030. Klart.
- 2.5 Samtliga enheter inom Svenska kyrkan ha gjort aktiva val av förnybar el. Om möjligt ska elen vara märkt Bra Miljöval. Klart.

Så här ska vi göra för att nå målen:

- Vi ska samordna verksamheter till redan uppvärmda lokaler. Det innebär periodvis kallställning av kyrkor och att nyttja andra lokaler för gudstjänster.
- Vi ska optimera befintliga installationer. Det innebär att klimatsmart styrning för uppvärmning, ventilation och belysning används.
- Vi ska byta värmesystem i kyrkor, lämna direktverkande eluppvärmning och konvertera till vattenburen bergvärme.
- Besluta om vilka normaltemperaturer som ska vara i våra kyrkor och övriga lokaler.

Vi använder redan förnybar el producerad från vatten, vind, biobränsle och sol genom avtalet med Jämtkraft. Vi värmer inga byggnader med fossil olja.

*I jämförelseberäkningen tas inte byggnader med som ska avyttras fram till 2027.

3. Produktion av förnybar el

Med våra många fastigheter och tillgång till mark har Svenska kyrkan möjlighet att producera förnybar el. Därigenom bidrar Svenska kyrkan till Sveriges energitillförsel. Svenska kyrkan bidrar både direkt genom egna produktionsanläggningar och indirekt genom utarrendering av mark till andra producenter.

Den förnybara elproduktionen består i huvudsak av sol- och vindkraft.

Både klimatpåverkan och social hållbarhet varierar dock stort mellan olika solelprodukter, varför hållbarhetsaspekterna är synnerligen viktiga att beakta inför etablering av nya anläggningar. Potential finns för innovation, exempelvis genom vidareutveckling av energilagring och systemtjänster.

Till och med 2027 ska:

- 3.1 Den totala årliga produktionen av förnybar el (sol och vind), från egna anläggningar inom Svenska kyrkan ha ökat med minst 85 GWh under etappen, så att den egna förnybara elproduktionen vid etappens slut motsvarar minst en tredjedel av Svenska kyrkans elanvändning.
- 3.2 Den relativa ökningen av installerad effekt solel i Svenska kyrkan överstiga ökningen för Sverige i stort under etappen.

Så här ska vi göra för att nå målen:

- Vinstkraven ska kortsiktigt läggas åt sidan. Om några år kan metoder för att lagra eller omvandla elektricitet ha vuxit fram vilket gynnar solelsproduktion.
- Vi ska investera i egna mindre solelsanläggningar. Klara: Ås 48 000 Kwh/år- 20kW batteritjänster.

4. Resor och transporter

I Svenska kyrkan görs många resor, vilket innebär stor energiåtgång och höga fossila utsläpp. Svenska kyrkan ska aktivt bidra till omställningen till fossilfria och effektiva resor och transporter. För att nå målen behövs åtgärder som rör beteendeförändringar såsom minskat resande, snålare körsätt och nya, mer klimatsmarta och innovativa resealternativ. Vi behöver även investera i ny teknik, praktiska förutsättningar som underlättar för fossilfria färdmedel samt välja fossilfria drivmedel. Förutsättningarna varierar i landet och därför kommer även åtgärderna att se olika ut.

Till och med 2027 ska:

- 4.1 Minst 75 % av alla gruppresor och resor med bil i tjänsten vara fossilfria.
- 4.2 Resor med bil och flyg ha minskat med minst 25 % resp. 50 % (i kilometer), under etappen.
- 4.3 Praktiska förutsättningar som underlättar för fossilfria färdmedel finnas vid alla personalparkeringar och kyrkor med parkeringar.

Så här ska vi göra för att nå målen:

- Boka gruppresor med bolag som kör på fossilfria drivmedel.
- Använda kollektivtrafik för enskilda resor och gruppresor då det är möjligt.
- Gradvis öka andelen elbilar eller andra fossilfria alternativ så att personal har möjlighet att boka fossilfri tjänstebil.
- Samåkning ska alltid tas för givet.
- Godkänna tid för cykling eller promenad i tjänsten då det är möjligt.
- Klimatsmart styrning av förrättingsbokningar, kyrkor och personal Det handlar om schemaläggning och att samordna förrättningar till uppvärmd kyrka för att inte behöva värma flera kyrkor samma lördag.

Statistik

	2023	2024	2025	2026	2027
Ant tjf FV	2	2			
Ant tjf BV	9	9			
Summa	11	11			

Mil tfj FV	1 355	*1 198
Mil tfj BV	2 816	2 888
Summa	4 171	4 086
Mil prf FV	10 066	12 756
Mil prf BV	1 119	1 401
Summa	11 185	14 157
Ant fof tfj	2	2
Ant fof mil tfj	**655	**465

Ant = Antal. And = Andel. Tjf= Tjänstefordon registrerade för landsväg. Prf= Privata fordon i tjänsteresa. FV= Församlingsverksamhet. BV= Begravningsverksamhet. Fof= Fossilfria, el/HVO

*Under 2023 gick Sharanen i Föllinge 2215 mil, den går att köra på HVO.

**Under 2023 gick elbilen i Offerdal 1516 mil.

5. Begravningsplatser, markanläggningar och maskiner

Svenska kyrkan är den huvudsakliga huvudmannen för begravningsverksamheten i Sverige, och förvaltar över 3000 kyrkogårdar och begravningsplatser. Svenska kyrkan har ett ansvar för att bevara och sköta våra begravningsplatser på ett hållbart sätt. De är ofta högentensivt skötta och genererar därför utsläpp från fossilt drivna fordon och maskiner samt stora mängder avfall. Förvaltningen av kyrkogårdar och begravningsplatser skall genomföras och utvecklas på ett sätt som är både klimatsmart och som bevarar och utvecklar den biologiska mångfalden.

Vid Krokoms kyrka finns småskalig odling av örter och blommor för diakonala ändamål.

Till och med 2027 ska:

- 5.1 Skötseln av begravningsplatser och markanläggningar inom Svenska kyrkan ska minska den fossila energianvändningen med minst 75 % när det gäller transporter, resor och maskinell utrustning under etappen.
- 5.2 Svenska kyrkan samordna krematorieverksamheten.
- 5.3 Begravningsverksamheten samordna transporter av stoft och aska.
- 5.4 Skötseln av begravningsplatser och markanläggningar inom Svenska kyrkan minska mängden restavfall med minst 5 % under etappen.

Så här ska vi göra för att nå målen:

- Konvertera till fossilfria gräsklippare, lastmaskiner, bilar och handverktyg. Det är stora initiala kostnader som behöver fördelas på flera budgetår.
- Samordna transporter av stoft och aska. KLART.
- Ställa om delar av grönytorerna till ängsmark för att reducera skötsel och främja biologisk mångfald. I Alsen, Rödön, Offerdal och Laxsjö görs det redan (2024) och ytterligare områden planeras att göras till ängsmark.
- Installera robotklippare på en eller några platser för att prova och utvärdera. 2024 finns det i Offerdal, Föllinge och Ås.
- Restavfall, i takt med elektrifiering av maskinparken kommer det att minska.
- Återbruk av gravstenar måste utvecklas för att minska ohållbar produktion och import av nya gravstenar. Det finns plan för genomförande från och 2024.
- Marknadsför återbruk av gravstenar genom våra kommunikationskanaler.
- Inte krossa gravstenar. Gör ett centralt upplag i väntan på att återbruk kommer igång.

6. Konsumtion och investeringar

Svenska kyrkan gör årligen inköp för stora belopp och förvaltar ett avsevärt finansiellt kapital. Konsumtionen och investeringarna ger upphov till stora utsläpp och riskerar även att påverka mänskliga rättigheter negativt. Genom medvetna systematiska processer och val kan vi påverka leverantörer, förvaltare och bolag på egen hand och i samverkan med andra aktörer såväl i Sverige som internationellt. Som stöd för stift, församlingar och pastorat finns möjligheten att skapa ramavtal med leverantörer för särskilt hållbarhetspåverkande produkter och tjänster. Nyttänkande kring behov och konsumtion kan också bidra till den nödvändiga omställningen. Att använda, vårda, laga och uppdatera det man redan har bidrar till en cirkulär konsumtion, liksom samnyttjande mellan verksamheter och enheter. Genom samarbeten med kapitalförvaltare finns hållbara fonder med låga förvaltningsavgifter.

Till och med 2027 ska:

- 6.1 En stödfunktion för hållbara inköpsprocesser vara etablerad, och användas inom varje stiftskansli och i minst 60 % av församlingarna i varje stift.
- 6.2 Anslutning till Svenska kyrkans nationella och/eller regionala ramavtal, inom avtalskategorier med särskild klimatrelevans fördubblas under etappen.
- 6.3 Resurseffektivitet, delande, återbruk, cirkulära lösningar och lågt klimatavtryck eftersträvas i största möjliga mån vid inköp och konsumtion på alla nivåer i Svenska kyrkan.
- 6.4 Värdet på investerat kapital i Ethosfonderna ha bibehållits på minst samma nivå som vid ingången av etappen.
- 6.5 Långsiktiga kapitalplaceringar görs i linje med Svenska kyrkans finanspolicy för nationell nivå.

Så här ska vi göra för att nå målen:

- Bli bättre på *cirkulär konsumtion*. Begreppet innebär att använda, vårda, laga och uppdatera det man redan har, samt att använda det man har till flera områden.
- Uppmuntra församlingsbor att odla blommor till altaret.
- Hitta enkla lösningar för vaktmästarna att odla altarblommor som kan plockas in till gudstjänster under sommaren.
- Kapitalförvaltning, fortsatt att följa de etiska riktlinjer som Svenska kyrkan på nationell nivå har satt.
- Ramavtal för inköp av varor är bra och ska användas. Se länk: <https://svkyrkan.sharepoint.com/sites/kornet-inkop/SitePages/Leverantorer.aspx?locale=sv-se>
- Inköp av tjänster bör göras lokalt.
- Se till att inköp av varor samordnas i effektiva resor och att antalet inköpare reduceras.

7. Klimatanpassning och beredskap

Svenska kyrkan är viktig för många, inte minst i krissituationer. Svenska kyrkan ingår i Sveriges totalförsvaret och måste således fungera även under höjd beredskap och krissituationer. Klimatrelaterade händelser som översvämningar och värmeböljor kan utgöra kriser som ökar risken för skadlig påverkan på Svenska kyrkans kulturarv, kyrkogårdar, kyrkor och andra byggnader. De riskerar även i längden att påverka Svenska kyrkans möjlighet att utföra sitt grundläggande uppdrag. Det finns olika lokala förutsättningar och möjligheter i arbetet med klimatanpassning. Lokalförsörjningsplaner är ett verktyg för att förebygga negativa effekter. Det är ett privilegium att ha möjligheten att kunna förebygga att verksamhet drabbas av klimatförändringar. En möjlighet som de som redan drabbas hårt av klimatförändringarna oftast inte har. Svenska kyrkan ska lyfta rättvisaspekten i sammanhang kopplat till sitt eget arbete med klimatanpassning. Rättvisefrågan har lokala, regionala, nationella och globala dimensioner.

Till och med 2027 ska:

- 7.1 Samtliga kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser som är skyddade enligt kulturmiljölagen vara utredda för hur de påverkas av klimatförändringens effekter.
- 7.2 En samverkan och utbildning inom klimatanpassning vara etablerad och användas av Svenska kyrkans anställda och förtroendevalda.
- 7.3 Det ska finnas beredskap och förmåga att bemöta fysiska, psykiska och existentiella behov vid både akuta och smygande kriser, orsakade av extrema väderhändelser eller ett förändrat klimat.
- 7.4 Begravningsverksamheten ska vara fortsatt säkrad under väderrelaterade händelser.

7.5 Rättviselaspekten synliggörs i arbetet med klimatanpassning.

Så här ska vi göra för att nå målen:

- Utredda hur kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser som är skyddade enligt kulturmiljölagen påverkas av klimatförändringen utifrån klimatrelaterade händelser: Skyfall, översvämning, skogsbrand, värmebölja, skadedjur, invasiva växter och nya mögelsorter.
- I andra hand utreda hur prioriterade byggnader som inte omfattas av kulturmiljölagen kan påverkas av klimatrelaterade händelser.
- Se till att kyrkogårdspersonal kan jobba även under svåra väderförhållanden.
- Delta i och skapa utbildningar om klimatanpassning.
- Vara beredda att möta människor som påverkats av klimatrelaterade händelser genom pastorala och materiella resurser.

8. Förvaltning av skog och mark

Pastoratet äger och förvaltar begränsade ytor av skog och mark. Etappmålet berör mer stiftets Egendomsnämnden.